

Justitieombudsmannen
Katarina Pahlsson

Anmälan mot Kriminalvården, anstalten Kumla, om ifrågasatt omhändertagande av personlig tillhörighet

---

Anmälan

I en anmälan som kom in till JO den 19 juli 2019 framförde AA klagomål mot Kriminalvården, anstalten Kumla, och anförde bl.a. följande.

Han blev ombedd av fem kriminalvårdare att lämna ifrån sig sin ring som han hade på sig. När han frågade vem som hade fattat beslutet och på vilka skäl fick han svaret att ringen skulle tas om hand av säkerhetsskäl. De uppgav också att ringen hade ett visst värde, vilket de dock inte ville intyga skriftligt. Ringen togs från honom med våld utan att det fanns något beslut om att den skulle omhändertas. Han blev rapporterad för att han inte ville lämna ifrån sig ringen frivilligt.

Utredning

JO begärde att Kriminalvården skulle yttra sig över anmälan. I sitt remissvar anförde Kriminalvården, Region Mitt, genom stf regionchefen, i huvudsak följande.

Sakförhållanden

Uppgifter om sakförhållanden har inhämtats från verksamhetsområdet (VO) Kumla samt Kriminalvårdens klientadministrativa system Kriminalvårdsregistret (KVR). Genom utredningen har sammanfattningsvis följande framkommit.

Personal uppmärksammade hur AA hade på sig en klackring. Personal gjorde bedömningen att ringen var av en sådan beskaffenhet att den kunde utgöra en säkerhetsrisk, den skulle t.ex. kunna användas som ett knogjärn. Vidare bedömde personal av ringens utformning att den inte var av ringa värde, och således skulle kunna användas som en handelsvara eller vara stöldbegärlig. Därför kallades AA in i vaktrummet och ombads att lämna ifrån sig ringen till personal. Personal förklarade också anledningen till detta för AA. Emellertid vägrade AA att ta av sig ringen och ville istället gå tillbaka till avdelningen. Flera stycken i personalgruppen påtalade för AA att han var tvungen att lämna från sig ringen, men AA fortsatte att vägra. Personal tillkallade hjälp från fler personal. När dessa var på plats lämnade AA efter en stund från sig ringen och gick tillbaka in på avdelningen.

Personal som var närvarande vid tillfället har i samtal uppgett att inget våld förekom i den aktuella situationen och att ingen fysisk kontakt mellan personal och AA förekom överhuvudtaget. AA tog till sist självmant av sig ringen.

Anstalten Kumla har inte funnit skäl att betvivla de uppgifter som personalen har lämnat. Med anledning av händelsen upprättades en redogörelse för misstänkt misskötsamhet och den 22 juli 2019 tilldelades AA en varning enligt 12 kap. 1 § FäL för att inte ha följt personalens anvisningar.

Ringens skickades till AA:s effekter och anteckningar om omhändertagandet gjordes i kriminalvårdsregistret. Något beslut om återkallande av innehav fattades inte eftersom AA inte hade något beslut om godkänt innehav för den aktuella ringen.

Tillämpliga bestämmelser

Av 1 kap. 4 § fängeslagen (2010:610) (FäL) framgår att varje intagen ska bemötas med respekt för sitt människovärde och med förståelse för de särskilda svårigheter som är förenade med frihetsberövandet.

Av 5 kap. 1 § FäL framgår att en intagen får ta emot och inneha böcker, tidskrifter och tidningar, dock inte sådana som kan

1. äventyra ordningen eller säkerheten, eller
2. antas motverka den behandling som han eller hon genomgår.

I övrigt får en intagen ta emot och inneha de personliga tillhörigheter som är motiverade med hänsyn till att verkställigheten ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt.

Av 5 kap. 2 § FäL framgår att tillhörigheter som en intagen inte får ta emot och inneha får omhändertas och förvaras för den intagnes räkning.

Tillhörigheter som omhändertagits ska lämnas ut till den intagne senast i samband med att han eller hon inte längre ska vara berövad friheten.

En intagen får inte utan särskilt medgivande disponera pass och pengar som omhändertagits enligt första stycket.

Kriminalvårdens bedömning

Det är av största vikt att personal inom Kriminalvården agerar sakligt och korrekt och bemöter intagna med respekt. Anstalten Kumla har tillbakavisat de uppgifter som AA i sin anmälan har uppgett om att personal genom våld har avtvingat honom ringen. Några brister i bemötandet av AA i den aktuella situationen har inte framkommit.

Det har inte heller framkommit några brister i hanteringen eller dokumentationen kring omhändertagandet av ringen.

AA kommenterade remissvaret och anförde bl.a. följande. Ringen väger ca sju gram och kan troligen inte användas som knogjärn. Det framgår tydligt att det inte förekom något våld från hans sida. Han lämnade ifrån sig ringen självmant efter att han blivit hotad med att bli fråntagen rätten att ta emot besök och med isolering. Han vill att varningen tas bort. Kriminalvårdarna som tog ringen hade inget skriftligt beslut att uppvisa.

Rättslig reglering

Kriminalvården har redogjort för relevant rättslig reglering. Jag vill dock tillägga följande.

I 14 § fängelseförordningen (2010:2010) anges att när tillhörigheter som den intagne inte får ta emot och inneha omhändertas enligt 5 kap. 2 § fängeslagen

(2010:610) ska den intagne underrättas. Av samma bestämmelse följer att Kriminalvården ska dokumentera vad som har omhändertagits.

När personliga tillhörigheter som en intagen inte får ta emot och inneha omhändertas ska, om möjligt, två tjänstemän medverka (5 kap. 9 § Kriminalvårdens föreskrifter och allmänna råd [KVFS 2011:1] om fängelse).

Bedömning

JO kan inte ändra eller upphäva myndigheters beslut och brukar inte ta ställning till om ett beslut är riktigt i sak eller uttala sig om de bedömningar som en myndighet har gjort i ett enskilt fall. Det finns inte skäl att frångå den principen i detta fall. Jag finner alltså inte anledning att uttala mig om det fanns fog för att omhänderta ringen och tar inte heller ställning till beslutet att tilldela AA en varning.

När det gäller kriminalvårdarnas bemötande vid omhändertagandet av ringen har AA:s uppgifter i anmälan tillbakavisats av Kriminalvården och dessutom i viss mån återtagits av AA i hans kommentar till remissvaret. Mot den bakgrunden anser jag inte att utredningen ger stöd för att det vid omhändertagandet har förekommit något våld eller annat olämpligt beteende som förtjänar kritik.

Det finns inget krav på att Kriminalvården ska uppvisa ett skriftligt beslut i samband med ett omhändertagande av en personlig tillhörighet som den intagne inte har meddelats ett positivt beslut att inneha. Däremot ska ett formellt beslut fattas om en intagen begär att få inneha en viss personlig tillhörighet. Den intagne bör, enligt min uppfattning, informeras om möjligheten att göra en sådan begäran. (Jfr JO 2002/03 s. 160.)

Som har framgått av den tidigare redogörelsen ska Kriminalvården dokumentera vad som omhändertas och underrätta den intagne om omhändertagandet. Enligt Kriminalvårdens Handbok om personliga tillhörigheter fängelse (2013:1) ska underrättelsen vara skriftlig. Kriminalvården har i sitt remissvar angett att det inte förekommit några brister i dokumentationen och hanteringen av det aktuella omhändertagandet. Jag förutsätter därför att det, i enlighet med de föreskrivna rutinerna, utöver dokumentation i Kriminalvårdsregistret också har överlämnats en skriftlig underrättelse till AA

Med den nyss nämnda anmärkningen kan jag konstatera att det som har kommit fram inte ger anledning till kritik eller någon annan åtgärd från min sida.

Ärendet avslutas.

Katarina Pålsson

Ärendet har föredragits av Victoria Lönn.

Byråchefen Catrine Björkman har deltagit i ärendets beredning.